

Retningslinjer i norsk utenrikspolitikk

Taler

Halvard Lange

Dato

12 september 1960

Sted

Oslo

Omstendigheter

Foredrag i Arbeiderpartiets Studentlag

- 1 Oppgaven for vår utenrikspolitikk kan formuleres slik: Det er å trygge Norges
frihet og sjølstende, vareta norske interesser i utlandet og bidra til å sikre freden
og fremme mellomfolkelig samarbeid. Allerede selve denne målsetting trekker
opp visse hovedretningslinjer for dem som har fått til oppgave å utforme norsk
5 utenrikspolitikk i praksis.

- For det første: Det primære er hensynet til landets og folkets sikkerhet, - et
hensyn som setter meget bestemte grenser for utformingen av norsk
utenrikspolitikk. Det norske folks frihet og sjølstende er noe vi ikke har lov til å
10 eksperimentere eller ta sjanser med. I tider med høy grad av internasjonal
spenning, vil derfor de sikkerhetspolitiske omsyn nødvendigvis måtte stå i
forgrunnen.

- Videre forutsettes det at norsk utenrikspolitikk blir utformet på en slik måte at
15 det ikke oppstår et motsetningsforhold mellom norske nasjonale interesser i
snevrere forstand og vår interesse i å fremme mellomfolkelig samarbeid.

- Det er et både-og som stilles opp. Norge er i den heldige stilling at det er i vår
nasjonale interesse å arbeide for å få skapt en internasjonal rettsorden.

20

- Opgaven er å trygge Norges sikkerhet og fremme norske interesser. Det tilsier
at den utenrikspolitikk som blir ført, må ha størst mulig tilslutning i det norske
folk. Det er naturlig å regne med en viss meningsforskjell som kan føre til en
både nødvendig og ønskelig meningsbryting. En dyptgående og prinsipiell
25 uenighet med hensyn til mål og virkemidler vil derimot kunne være farlig, bl.a.
fordi den kan innby andre land til å spille på slike indre motsetninger for å
fremme sine egne interesser på bekostning av vårt eget land. Det er også uten

videre klart at de som skal representere landet utad kan opptre med desto større
30 vekt, jo større tilslutning i folket de standpunktene har som de fører fram. Det
er derfor i ethvert lands interesse at utenrikspolitiske spørsmål ikke trekkes inn i
den partipolitiske strid på samme måte og i samme utstrekning som spørsmål av
indrepolitisk art. For vårt eget land har det vært en styrke at det i etterkrigstiden
35 har hersket så stor grad av samstemmighet mellom de demokratiske partier både
om målsettingen og om virkemidlene for vår utenrikspolitikk.

I de aller første årene etter krigen håpet de aller fleste her i landet at vi gjennom
den nye verdensorganisasjonen - De Forente Nasjoner - både skulle kunne
trygge vår egen sikkerhet og yte vårt bidrag til å utjevne motsetningene i verden,
40 og til å fremme det mellomfolkelige samarbeid på alle områder. Det viste seg
imidlertid snart at vi og andre små nasjoner hadde hatt for store forventninger
til det samarbeid mellom stormaktene som var forutsetningen for at det
verdensomfattende sikkerhetssystem som FN-pakten tar sikte på - kunne bli
virkelighet. Denne erkjennelse - som slo igjennom samtidig med at forverringen
45 i den internasjonale situasjon ble åpenbar for alle i 1947-48, gjorde det
nødvendig for oss her i Norge å søke et tryggere grunnlag for vår
sikkerhetspolitikk enn det medlemskapet i FN alene bød oss. Da vi hverken
økonomisk eller militært var sterke nok alene, kunne vi bare skape et effektivt
vern gjennom samarbeid med andre land. I første omgang forsøkte vi å finne en
50 felles nordisk løsning på våre sikkerhetspolitiske problemer. Disse forsøkene
førte ikke fram og Norge sluttet seg derfor i april 1949 til Atlanterhavspakten.
Derved brøt vi med den nøytralitetspolitikk som hadde så sterke røtter i norsk
historie.

55 Den samstemmighet som hersket blant de demokratiske partier her i landet om
at dette skritt var nødvendig, ser jeg som et uttrykk for at det store flertall av det
norske folk både følelses- og fornuftsmessig alt på forhånd hadde tatt dette
brudd med nøytraliteten. Overfallet i 1940 hadde lært oss at en streng
nøytralitetspolitikk ikke er noen garanti mot å bli trukket inn i konflikter
60 mellom stormaktene, og at vi heller ikke kunne regne med å opprettholde en
geografisk eller strategisk særstilling i verden. Dertil kom at folk i Norge - dels
som resultat av sterke tradisjonelle og økonomiske bånd, dels som følge av
samarbeidet under krigen - hadde en sterk følelse av samhörighet med
vestmaktene, og av at vår egen «politiske livslinje» nøye var knyttet til
65 samarbeidet med de store demokratier i vest.

70 Vi følte oss således i en annen stilling enn f. eks. Sverige, som var nøytralt under krigen og som tradisjonelt hadde hatt sterkere bånd til Tyskland enn vi noen gang hadde hatt.

75 Siden NATO ble grunnlagt i 1949, har norsk utenrikspolitikk bygget på solidariteten mellom medlemslandene. Dette samarbeid er grunnlaget for vår sikkerhetspolitikk.

NATO's oppgave er å forebygge krig og å skape og opprettholde den maktbalanse som vi mener er en forutsetning for at motsetningene mellom Øst og Vest kan bli overvunnet gjennom fredelige forhandlinger.

80 På bakgrunn av at den opprinnelige truselen mot Vest-Europa vesentlig var av militær art, som følge av at vestmaktene hadde demobilisert i et ganske annet omfang enn Sovjet-Samveldet, har det rent forsvarsmessige samarbeid mellom medlemslandene kommet til å stå i forgrunnen. Norge har imidlertid hele tiden målbevisst gått inn for å gjøre NATO til noe mere enn en ren militærallianse.

85 Vårt synspunkt er at det militære samarbeid for å bli fullt effektivt, forutsetter at medlemslandene arbeider seg sammen til størst mulig enighet i vurderingen av viktigere utenrikspolitiske spørsmål. Dette arbeid med å bygge ut og intensivere de politiske rådslagninger i NATO's Råd, øker i betydning etter hvert som motparten legger større og større vekt på bruken av politiske og økonomiske virkemidler for å nå sine mål.

95 Helt siden 1949 har det fra enkelte hold vært rettet kritikk mot Norges medlemskap i NATO, ikke alltid på like sterkt saklig grunnlag. Den del av kritikken som veier tyngst, går ut på at vi gjennom å gå med i NATO-samarbeidet har gitt opp en vesentlig del av vår utenrikspolitiske handlefrihet og bundet oss til en av stormaktsblokkene på en slik måte at det hindrer oss i å fylle den særlige oppgave Norge måtte ha i arbeidet for avspenning i verden.

100 Dette er en innvending som krever svar. Når det gjelder spørsmålet om formelle innskrenkninger i vår handlefrihet - bare peke på at NATO ikke er en overnasjonal organisasjon, men består av 15 selvstendige medlemsregjeringer som hver for seg og til enhver tid selv bestemmer hvor langt de vil gå i samarbeidet. Heller ikke vil det kunne påvises at vårt NATO-medlemskap i praksis vesentlig har begrenset vår handlefrihet.

I våre vurderinger tar vi selvsagt - bevisst eller ubevisst - hensyn til våre allierte. Dette har likevel ikke vært til hinder for at vi f. eks. i FN har tatt standpunkter som har gått mot den politikk enkelte av våre allierte har ført, slik som f. eks. i 110 Algerie-spørsmålet eller i samband med FN's resolusjon mot de franske atomprøver i Sahara.

Når det gjelder spørsmålet om å gjøre våre oppfatninger gjeldende, vil jeg tvert om hevde at vårt NATO-medlemskap gir oss større muligheter både til å legge 115 fram våre synspunkter, og til å bli hørt, enn om vi hadde stått alene, og langt større enn vårt folketall og våre ressurser tilsier. Men vilkåret for at det fortsatt kan være slik, er at vi i gjerning viser at vi er villige til å ta vår forholdsmessige del av de byrder samarbeidet fører med seg.

120 Endelig kan vi ikke se bort fra at vårt medlemskap i NATO gir oss en trygghet som er av vesentlig betydning når det er tale om utenrikspolitisk handlefrihet. Forvissningen om at vi ikke står alene, gjør at vi lettere kan stå imot press. Nervøsitet og frykt er ingen sunn atmosfære når et lands utenrikspolitikk skal utformes.

125 En stor del av vår utenrikspolitiske virksomhet finner i dag sted innenfor internasjonale organisasjoner. Likevel er vårt bilaterale forhold til en rekke andre land av stor betydning for vår utenrikspolitikk; dette gjelder i særlig grad vårt store naboland i Øst - Sovjet-Samveldet.

130 Som stormakt har Sovjet-Samveldet legitime sikkerhetsbehov som det har krav på blir tatt hensyn til innenfor rammen av den internasjonale rettsorden, og som vi som har felles grenser med Sovjet-Samveldet må ta tilbørlig hensyn til. At vi i Norge søker å løse vårt eget sikkerhetsproblem innenfor ramme en av en vestlig 135 forsvarsallianse, er ikke i strid med dette hensyn. Men for å unngå mistanken om at vårt land ville bli benyttet som oppmarsjområde mot Sovjet-Samveldet, erklærte den norske regjering i 1949 at Norge - trass i det omfattende forsvarssamarbeid alliansen forutså - ikke ville tillate stasjonering av fremmede styrker på norsk jord så lenge landet ikke var utsatt for angrep eller for trusel om 140 angrep. Denne såkalte basepolitikk er godtatt av våre NATO-allierte. Det har da heller ikke vært øvet press på oss fra allierte regjeringer for å få den forandret.

Dertil kommer at vi som naboland har all interesse av å opprettholde best mulig forhold til Sovjet-Samveldet så meget mer som vi alltid har levet i fred med

hverandre. Vi går derfor inn for å styrke de kontakter og det samarbeid vi har med Sovjet-Samveldet. Handelssamskvem, besøksutveksling, samarbeid om utbygging av kraftverk etc.

150 Når det derimot gjelder Sovjet-Samveldets arbeid for å utbre det kommunistiske system, er situasjonen etter vår oppfatning en annen. Gang på gang gir sovjetlederne uttrykk for sin overbevisning om at det kommunistiske system vil seire over hele verden. Dette er etter deres mening en historisk uavvendelig prosess som de ikke desto mindre ser det som sin misjon å fremme etter beste
155 evne. Ved å utnytte og skjerpe eksisterende motsetninger og konflikter søker de å skape forvirring og dermed bidra til oppløsningen av den ikke-kommunistiske del av verden. Denne side av Sovjet-Samveldets virksomhet må vi som ikke deler den kommunistiske verdensanskuelse og historieoppfatning, ha lov til å motarbeide, uten derfor å bli stemplet som motstandere av avspenning eller
160 fredelig sameksistens.

Noen ord om den aktuelle situasjon. De hendinger som har funnet sted i de siste måneder og som Sovjetregjeringen har gjort Norge medansvarlig for, har hatt merkbare virkninger for vårt forhold til Sovjet-Samveldet.

165

Jeg vil ikke her komme inn på selve hendingsforløpet, men bare trekke fram det som kan være Sovjet-Samveldets motiver for det press som nå øves på Norge.

Det de i første rekke later til å ta sikte på, er å skape den størst mulige
170 ubehagsfølelse i norsk opinion med hensyn til følgende av vårt NATO-medlemskap og framfor alt av vårt samarbeid med amerikanerne. Langtidsmålet er å få Norge ut av NATO. De er klar over at dette for tiden ikke er realistisk politikk. Derfor søker de å svekke vår tilslutning til det vestlige forsvars fellesskap ved å få oss til å trekke så snevre rammer som mulig for det militære
175 samarbeid med vestmaktene.

For å nå dette mål tar de sikte på:

a) å gi basepolitikken preg av en internasjonal forpliktelse og å tolke inn i den
180 nye bindinger,

b) å få et tilsagn fra norsk side om at vedtaket i NATO's Råd i 1957 om innpassing av kjernefysiske våpen i NATO-landenes forsvar, ikke vil bli gjort

185 gjeldende for Norges vedkommende.

Vår holdning til disse spørsmål er uforandret. Begrunnelsen for vårt standpunkt om ikke å tillate fast stasjonering av allierte styrker i Norge i fredstid, er framleis til stede. Likeledes akter Regjeringen å holde fast ved den presisering av
190 basepolitikken som ble godkjent av Stortinget i 1951. - Etter den er basepolitikken ikke til hinder for at vi deltar i militære samøvinger, eller at allierte styrker oppholder seg i Norge for begrensede tidsrom.

Når det gjelder spørsmålet om atomvåpen i det norske forsvar, har Regjeringen
195 ikke endret standpunkt. Det foreligger ingen planer om innføring av slike våpen i Norge. Det som nå foregår, er at de politiske og militære sider av spørsmålet utredes. Men dette er for å imøtekomme et ønske som ble uttalt under forsvarsdebatten i Stortinget i vår.

200 Det er imidlertid nødvendig å presisere at avgjørelsen både om basepolitikken og om innføring av atomvåpen, er en indre norsk sak som det må stå norske myndigheter fritt å vurdere til enhver tid - uavhengig av press utenfra. Viktig at vi unngår ytterligere innskrenkning i vår utenrikspolitiske handlefrihet.

205 Sovjet-Samveldets holdning til vårt NATO-medlemskap synes å være bestemt av forholdet mellom stormaktene. Slik som situasjonen nå er, må vi være forberedt på fortsatte trusler og press. Det er vel også sannsynlig at Sovjet-Samveldet på grunn av den militær-politiske utvikling, mener de har en noe større operasjonsmargin overfor Norge enn tidligere.

210 For å møte denne situasjon vil det være nødvendig for oss å unngå episoder som kan gi foranledning til nye sovjetrussiske framstøt. Vi må derfor kunne kreve av våre allierte at de tar fullt hensyn til den spesielle situasjon vi befinner oss i, og ikke utsetter oss for slike belastninger i forholdet til Sovjet-Samveldet som den
215 planlagte U-2-flygningen til Bodø utgjorde for oss.

Overfor Sovjet-Samveldet må vi på den annen side ikke gi inntrykk av at vi bøyer av for press eller lar oss splitte. Ettergivenhet eller frykt i dagens situasjon vil sannsynligvis bare føre til øket press.

220 Det har vært sagt at den situasjon vi står overfor i dag minner om den som hersket før Sovjet-Samveldets angrep på Finland i 1939. Hvis det er noe rett i

denne sammenlikning, vil jeg bare få si hvor glad jeg er for den forskjell som
225 tross alt eksisterer. Vi står nemlig i dag ikke alene - som Finnland gjorde det i
1939.

Det ville føre langt om jeg her forsøkte å gå inn på alle sider av den virksomhet vi
utfolder bilateralt og multilateralt - for å vareta norske interesser. Jeg vil derfor
230 nøye meg med å si noen ord om vårt forhold til européisk og nordisk samarbeid.

Norge har tatt aktiv del i det européiske samarbeid slik det er kommet til uttrykk
gjennom OEEC's og Europarådets virksomhet. Derimot har vi vært
235 tilbakeholdende overfor planene om et overnasjonalt samarbeid med henblikk
på å komme fram til en felles-européisk statsdannelse i en eller annen form. Vi
har sett det européiske samarbeid primært som et ledd i et større atlantisk
fellesskap og har heller ikke vært beredt til å gå med på så store overdragelser av
vår nasjonale suverenitet som planene om en européisk forbundsstat forutser.
240 Da forhandlingene om det mer omfattende européiske frihandelsområde brøt
sammen høsten 1958, falt det derfor naturlig for Norge å gå med i det mindre
vidtrekkende samarbeid som ble etablert gjennom det européiske
frihandelsforbund - EFTA - eller de ytre sju. Formålet var å skape et
frihandelsområde som kunne stå på egne ben. Like meget tok en imidlertid sikte
245 på å få til et bedre utgangspunkt for forhandlinger med de indre seks.

Vår linje, under de forhandlinger som har vært ført i de siste år, har vært å søke å
hindre at det oppstår et handelspolitisk motsetningsforhold som før eller senere
vil måtte føre til en politisk splittelse i Europa. Selv om vi ser med sympati på
250 det historiske nyskappingsverk som har funnet sted på det europeiske kontinent
og fullt ut anerkjenner betydningen av den utsoning som derigjennom har
funnet sted mellom Frankrike og Tyskland, kan vi ikke innse at det skal være
nødvendig at dette skjer ved at de seks kontinentalmakter isolerer seg fra de
øvrige land i Vest-Europa.

255
Utviklingen i den siste tiden tyder imidlertid på at også enkelte av
medlemslandene i det européiske økonomiske fellesskap i større grad enn
tidligere innser farene ved en økonomisk splittelse i Europa. De
underhåndsforhandlinger som i dag er i gang mellom de seks innbyrdes og med
260 Storbritannia, vil kunne føre til nye konstellasjoner. Dette vil kunne bety at vi
på vår side må være villige til å ta våre standpunkter opp til nyprøving.

265 Det har vært hevdet at norsk Europa-politikk har vært for negativ og at vi har
stilt oss for avvisende til de européiske samlingsbestrebelse. Det er også mulig at
utviklingen vil tvinge fram et samlet Europa, og at vi i så fall vanskelig vil kunne
stå utenfor. Men da skal vi også være klar over at den særstilling vi i dag inntar -
politisk og militært - innenfor det vestlige forsvarsfellesskap - vil bli vanskelig å
oppretholde.

270

Samarbeidet mellom de nordiske land har gamle tradisjoner. Sterke bånd av
språklig, politisk, sosial og av rent menneskelig art knytter våre land sammen. I
etterkrigstiden er dette inter-nordiske samkvem blitt både mer intenst enn før,
og det er delvis blitt formalisert. Vi har bevisst satt øket kraft inn i arbeidet for
275 en tilnærming mellom de nordiske land på de forskjelligste områder. Et viktig
skritt på denne vei var dannelsen av Nordisk Råd i 1952. Med det ble det
opprettet et felles forum for parlamentarikere og regjeringsmedlemmer fra de
nordiske land.

280 Under Nordisk Råds sesjon i Reykjavik i slutten av juli i år ga de deltagende
parlamentarikere uttrykk for at de" mente det var nødvendig å finne fram til nye
samarbeidsoppgaver etter at planene om det nordiske økonomiske fellesmarked
var falt bort. For å aktivesere samarbeidet og for å undersøke hvilke nye
samarbeidsprosjekter som kan settes i gang, ble det vedtatt å holde et møte i
285 oktober i år mellom de nordiske lands statsministre og Det Nordiske Råds
presidium.

Jeg tror dette er den riktige vei å gå. Å undersøke hvilke felter som egner seg for
samarbeid. Det hevdes bl.a. at utviklingen i Europa krever et Nordens Forente
290 Stater. Jeg er ikke enig i dette. Situasjonen i dag gjør et nærmere nordisk
samarbeid nødvendig. Men det er et langt skritt fra denne erkjennelse til å
foreslå opprettet et Nordens Forente Stater.

Sine økonomiske problemer søker de nordiske land å løse innenfor rammen av
295 en større sammenslutning, og det ser ut som om utviklingen går i retning av
stadig større markedsenheter. Sine sikkerhetspolitiske interesser har tre av de
nordiske land varetatt gjennom sitt medlemskap i NATO, og det er mye som
taler for at denne ordning - slik som situasjonen er i dag - også er i de øvrige
nordiske lands interesse. En endring av dette forholdet vil i ethvert fall bare
300 skape uro og økt spenning.

Et Nordens Forente Stater - med de økonomiske og sikkerhetspolitiske oppgaver utenom organisasjonen - vil derfor bygge på for spinkel grunn. I stedet
305 bør vi søke å utbygge det praktiske samarbeid som allerede er i gang og finne fram til nye samarbeidsoppgaver, f. eks. i undervisning og forskning. Jeg tror at denne «de nære tings» linje i det lange løp vil bringe de største resultater for nordisk samarbeid.

310 Den tredje oppgave for vår utenrikspolitikk, er å bidra til å sikre freden og fremme mellomfolkelig samarbeid.

Både innenfor FN, innenfor NATO og i de andre internasjonale organisasjoner Norge er medlem av, har Norge konsekvent gått inn for å sikre fred og
315 avspenning og for å fjerne mistillit mellom statene og stats-blokkene. Jeg sier ikke dette for å skryte av den utenrikspolitikk vi har ført, men for å understreke at dette er den eneste politikk som er i vår egen interesse. Det er ikke for vår fornøyles skyld vi opprettholder vårt store forsvarsbudsjett.

320 Denne holdning kommer til uttrykk i vårt syn på ønskeligheten av forhandlinger mellom stormaktene. Slike forhandlinger vil være nødvendige for å nå fram til det minimum av politisk enighet som er forutsetningen for å komme videre i nedrustningsproblemet.

325 Vi har ingen illusjoner om at det vil være mulig å sette i verk en fullstendig kontrollert nedrustning i løpet av kort tid. Dertil er motsetningene i verden ennå for store. Det vi etter min oppfatning må ta sikte på i første omgang, er å komme fram til enighet om mer begrensede tiltak. Den økte tillit som derved blir skapt, vil i sin tid skape grunnlaget for mer omfattende nedrustningstiltak.
330 Dette er bakgrunnen for at vi innenfor de forskjellige organisasjoner aktivt har gått inn for kontrollert stans av kjernefysiske prøve-eksplosjoner. Men vi mener også at forutsetningen for en avtale om nedrustning må være at gjennomføringen av den lar seg kontrollere.

335 Videre er det en vesentlig oppgave for vår utenrikspolitikk å støtte de Forente Nasjoners arbeid med å avverge og bilegge konflikter og delta aktivt i FN's særorganisasjoner. Selv om FN ikke er blitt den effektive internasjonale sikkerhetsorganisasjon vi hadde håpet å kunne bygge vår sikkerhet på, så er organisasjonen likevel p.g.a. sine mange og viktige funksjoner i verden, en av de

grunnpilarer Norge bygger sin utenrikspolitikk på.

345 Organisasjonen er i dag et internasjonalt forum for meningsutveksling mellom landene, et organ for å mekle og bilegge motsetninger og den organisatoriske ramme om et vidtomspennende praktisk samarbeid på en rekke viktige samfunnsmessige områder.

Suez, Libanon, Kongo viser vel også at FN kan spille en avgjørende rolle som middel til å hindre at en lokal konflikt utvikler seg til stormaktskonflikter.
350 Kongo åpner vide perspektiver for FN's rolle i den «underutviklete» verden.

Vi ser det som vår oppgave å styrke FN i disse funksjoner, både på grunn av den betydning de har i verden i dag, men også fordi de samarbeidsformer som nå gradvis og forsiktig er i ferd med å utvikle seg innenfor FN på lengre sikt, vil
355 kunne føre til at organisasjonen vil kunne bli det internasjonale samarbeidsinstrument det opprinnelig var tenkt å være.

Dette vårt syn på FN-samarbeidets muligheter, men også på dets begrensninger, er bestemmende for vårt forhold til og vår opptreden i FN.

360 For det første går vi inn for at uttrykk for verdensopinionen som kommer fram i FN skal være virkelig representativt. Norges linje er derfor at alle selvstendige stater bør være medlemmer av verdensorganisasjonen. Dette bestemmer også vårt standpunkt i spørsmålet om Kinas representasjon.

365 Videre mener vi at FN ikke må belastes med tvistespørsmål som organisasjonen på det nåværende trinn ikke har muligheter for å løse. Dette vil bare svekke tilliten til FN som formidlende organ. Vi søker derfor også å motsette oss resolusjoner som bare er framsatt i demonstrasjons- og propagandahensikt.

370 Endelig har vi ved en rekke anledninger hatt høve til innenfor FN å medvirke aktivt ved behandlingen av forskjellige internasjonale spørsmål - dette gjelder særlig i Midt-Østen-konfliktene - og for øvrig vært innstilt på å yte organisasjonen all mulig bistand til dens forskjellige observasjons- og
375 vaktoppdrag.

Verden er i dag i støpeskjeen - for å bruke et forslitt uttrykk. Det er intet mindre enn en revolusjon som har funnet sted etter krigen. Imperier er i ferd med å

380 avvikles - dels i fredelige former, dels etter blodig strid. Det er folkene i de tidligere koloniland og i de underutviklede områder som står fram og krever politisk selvstendighet og sin andel av verdens velstandsutvikling.

Det som nå skjer, er både nødvendig og uunngåelig. Kolonisystemet hører
385 fortiden til og må avvikles. Dette er en utviklingsprosess vi må ta konsekvensene av og innrette oss etter. Forsøk fra Vestens side på å opprettholde status quo vil være dømt til å mislykkes.

Mot denne bakgrunn ser vi det som en av de viktigste oppgaver i verden i dag at
390 landene gjennom de Forente Nasjoner søker å sikre at denne utvikling skjer i så fredelige former som råd er, og at de nye stater ved at de blir opptatt i FN får følelsen av å være medlemmer av et verdenssamfunn med i ethvert fall tilløp til en internasjonal rettsorden.

Det gjelder å støtte organisasjonen først og fremst i dens viktige funksjon som
395 teknisk hjelper under selve avviklingsprosessen, slik at denne skjer så smertefritt som mulig, - og for å hindre - og det vil jeg gjerne understreke - at den gamle imperialisme blir avløst av en ny. Den aktuelle situasjon i Kongo viser hvor farlig det er når stormakter søker å utnytte i egen interesse det maktpolitiske tomrom
400 som oppstår når en tidligere kolonimakt trekker seg tilbake.

Men FN's medvirkning er ikke avsluttet om de tidligere kolonier får sin selvstendighet. Det de nye stater trenger, er hjelp til å bygge opp og å utvikle sine samfunn. Både av psykologiske og av praktiske grunner er FN's økonomiske og
405 tekniske hjelpeprogrammer den beste organisatoriske ramme om støtten til de underutviklede land. Framfor alt er det viktig å unngå at stormaktene gjør bruk av bilateral hjelpevirksomhet for å fremme sine egne maktpolitiske interesser. Problemet er så stort og av en slik betydning for den framtidige utvikling i verden, at både øst og Vest - etter vår oppfatning - burde kunne arbeide sammen
410 om å løse det.

Jeg vil ikke her rose oss av den hjelpevirksomhet Norge driver. Selv om vi ligger langt fremme i økonomisk innsats pr. innbygger, og også i innsats av eksperter, er det på langt nær nok i relasjon til vår yte-evne. Spørsmålet om retningslinjer
415 for vår framtidige hjelpevirksomhet, er imidlertid for tiden under utredning og vil i nær framtid bli lagt fram for Regjering og Storting.

420 Norge er et lite land. Vårt folketall og våre økonomiske ressurser setter meget
bestemte fysiske grenser for vår utenrikspolitiske virksomhet og for våre
muligheter til å påvirke verdensutviklingen. Dette tilsier en viss
tilbakeholdenhet i spørsmål hvor våre egne nasjonale interesser ikke er berørt.

425 På den annen side har den økte innbyrdes avhengighet mellom alle land i verden
og vår deltakelse i et forpliktende samarbeid i en rekke internasjonale
organisasjoner, ført til at vi her hjemme må ta stilling til de forskjellige
internasjonale spørsmål rundt om i verden. Som Arne Ording uttrykte det:
«Det er all right om vi kryper under bordet av og til, men vi kan ikke ta fast
opphold der.»

430 Når det gjelder vårt arbeid for freden og for å fremme mellomfolkelig
samarbeid, står vi overfor et rent taktisk problem, - det gjelder ikke å strekke seg
lenger enn skinnfellen rekker. Norge har ingen fortid som kolonimakt, vi har
heller ingen stormaktsambisjoner. Dette er for vår utenrikspolitikk et stort
435 aktivum. Men vi må samtidig være på vakt slik at dette ikke forleder oss til å
kreve den ideelle og perfekte løsning på problemene eller moralisere overfor
andre som ikke er i samme heldige situasjon som vi selv. Folkerettssamfunnet -
bygget på en internasjonal rettsorden - står bare ved sin begynnelse - ennå spiller
rene maktforestillinger og primitive tenkemåter stor rolle i samkvemmet mellom
440 nasjonene.

Skal vår utenrikspolitikk ha noe håp om å kunne bidra til fred og
mellomfolkelig samarbeid i verden, må vi derfor ta vårt utgangspunkt i verden
og maktpolitikken slik den nå en gang er, og forsøke innenfor det muliges
445 grenser å fremme det vi synes er rett og riktig.

Kilde

Halvard Lange: "Retningslinjer i norsk utenrikspolitikk", Den norske Atlanterhavskomiteé, Oslo 1961.

Emner

450 FN, Foredrag, NATO, Sikkerhetspolitikk, Utenrikspolitikk

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/retningslinjer-i-norsk-utenrikspolitikk>